

GAIUS IULIUS HYGINUS

O astronomii
(De astronomia)

Úvod, překlad Hyginovy Astronomie
a Pseudo-Eratosthenových Zhvězdnění a rejstříky
Alena Hadravová
Překlad Arátových Jevů na nebi Radislav Hošek

ARTEFACTUM / ACADEMIA
PRAHA 2013

Hyginus

Sphaera octava : mýty a věda o hvězdách. II, O astronomii = (De astronomia) / Gaius Iulius Hyginus ; úvod, překlad Hyginovy Astronomie a Pseudo-Eratosthenových Zhvězdnění a rejstříky Alena Hadravová ; překlad Arátových Jevů na nebi Radislav Hošek. -- 1. vyd. -- Praha : Artefactum : Academia, 2013. -- 228 s.

Přeloženo z latiny a řečtiny

ISBN 978-80-86890-56-2 (Artefactum : soubor). -- ISBN 978-80-200-2351-3 (Academia : soubor). -- ISBN 978-80-86890-53-1 (Artefactum). -- ISBN 978-80-200-2348-3 (Academia)

255.2 * 52 * 524.85 * 2-172.2 * 2-1/-2:[165.212+801.73] * 82-13 * 524.3 * 930.2 * 316.774+808.5 * (37) * (38)

- Hyginus, ca 64 př. Kr.-ca 17 po Kr. De astronomia
- Aratos, ca 310-ca 245 př. Kr. Fainomena
- Eratosthenés z Kyrény, ca 275-195 př. Kr. Katastérismoi
- řecká mytologie
- astronomie -- starověký Řím -- 1. stol. př. Kr.-1. stol. po Kr.
- kosmogonie -- starověký Řím -- 1. stol. př. Kr.-1. stol. po Kr.
- mytografie -- starověký Řím -- 1. stol. př. Kr.-1. stol. po Kr.
- mytografie -- starověké Řecko -- 3. stol. př. Kr.-2. stol. po Kr.
- epická poezie -- starověké Řecko -- 3. stol. př. Kr.
- souhvězdí
- historické prameny -- 8. stol. př. Kr-2. stol. po Kr.
- textová transmise -- 9.-16. stol.
- pojednání
- řecká poezie
- epická poezie
- kritická vydání
- monografie

523/524 - Sluneční soustava. Hvězdy. Vesmír [6]

09 - Rukopisy, prvotisky, staré tisky. Vzácná a pozoruhodná díla [12]

Práce byla dokončena a vytištěna v rámci grantu GA ČR 405/11/0034.

Vědecká recenze: PhDr. Irena Zachová

Na obálce: Perseus s hlavou Gorgony Medúsy. Stabiae, Villa San Marco

© Alena Hadravová

© Radislav Hošek, dědicové

illustrations © all rights reserved

© ARTEFACTUM

© ACADEMIA

ISBN ARTEFACTUM 978-80-86890-53-1

ISBN ACADEMIA 978-80-200-2348-3

ISBN (pro všechny čtyři svazky) 978-80-86890-56-2

Obsah

Předmluva	9	1,5 O pólu	63
Úvod	13	1,6 O kružnicích sféry	63
Gaius Iulius Hyginus	13	1,7 O zvířetníkové kružnici	66
Spis <i>O astronomii</i> (<i>De astronomia</i>)	14	1,8 O Zemi	66
Katalogy hvězd	19		
Hyginovy prameny a literární analogie ...	28	Druhá kniha	68
Homér	28	Úvod	68
Hésiodos	29	2,1 Velká medvědice	68
Řeční dramatikové a kultovní slavnosti..	30	2,2 Malá medvědice	70
Eudoxos z Knidu	32	2,3 Drak	72
Arátos ze Solů	33	2,4 Arktofylax	72
Ohlasy Arátovy básně, její překlady		2,5 Koruna	76
do latiny a úpravy.....	36	2,6 Klečící	77
Eratosthenés z Kyrény a Pseudo-		2,7 Lyra	79
-Eratosthenés	38	2,8 Labuť	80
Hipparchos z Níkaie	39	2,9 Kéfeus	81
Geminos	40	2,10 Kassiopeia	81
Vitruvius Pollio	41	2,11 Andromeda	81
Publius Ovidius Naso	42	2,12 Perseus	82
Marcus Manilius a Iulius Firmicus		2,13 Vozataj	83
Maternus	42	2,14 Hadonoš	85
Klaudios Ptolemaios	43	2,15 Šíp	87
Středověká rukopisná tradice a ohlasy		2,16 Orel	89
Hyginova díla	44	2,17 Delfín	90
Inkunábule a staré tisky s Hyginovou		2,18 Kůň	91
<i>Astronomií</i>	48	2,19 Souhvězdí ve tvaru písmene ‚delta‘ ...	92
Recepte Hygina v 16. století na příkladu		2,20 Beran	92
Tadeáše Hájka z Hájku	52	2,21 Býk	95
Vizuální představy o souhvězdích	55	2,22 Blíženci	97
		2,23 Rak	98
Ediční poznámka	57	2,24 Lev	98
		2,25 Panna	99
Gaius Iulius Hyginus: O astronomii ...	60	2,26 Štír	100
Předmluva	60	2,27 Střelec	100
První kniha	62	2,28 Kozoroh	101
1,1 O vesmíru, O sféře	62	2,29 Vodnář	101
1,2 O středu	62	2,30 Ryby	102
1,3 O průměru	62	2,31 Velryba	102
1,4 O kružnicích	63	2,32 Éridanos	103
		2,33 Zajíc	103

2,34 Órión	104	3,32 Zajíc	134
2,35 Pes	105	3,33 Órión	134
2,36 Prokyón	106	3,34 Pes	135
2,37 Argó	106	3,35 Prokyón	136
2,38 Kentaur	107	3,36 Argó	136
2,39 Oltář	108	3,37 Kentaur	137
2,40 Hydra, Havran, Pohár	108	3,38 Oltář	138
2,41 Jižní ryba	110	3,39 Hydra, Havran, Pohár	138
2,42 Planety	111	3,40 Jižní ryba	140
2,43 Mléčná dráha	112		
		Čtvrtá kniha	140
Třetí kniha	113	4,1 Nebeské kružnice	140
3,1 Medvědice	113	4,2 Letní obratník	141
3,2 Drak	114	4,3 Nebeský rovník	142
3,3 Arktofylax	115	4,4 Zimní obratník	144
3,4 Koruna	115	4,5 Zvěrokruh	145
3,5 Klečící	116	4,6 Polární kružnice	145
3,6 Lyra	117	4,7 Mléčná dráha	146
3,7 Labuť	117	4,8 Denní pohyb	146
3,8 Kéfeus	118	4,9 Den a noc	147
3,9 Kassiopeia	118	4,10 Obzor	147
3,10 Andromeda	119	4,11 Východ a západ hvězd	148
3,11 Perseus	120	4,12 Synchronizace východů a západů ...	149
3,12 Vozataj	121	4,13 Běh Slunce	152
3,13 Hadonoš	122	4,14 Pohyby Měsíce. Zatmění	153
3,14 Šíp	123	4,15 Planety. Venuše	157
3,15 Orel	124	4,16 Merkur	158
3,16 Delfín	124	4,17 Jupiter	158
3,17 Kůň	124	4,18 Slunce	158
3,18 Souhvězdí ve tvaru písmene ‚delta‘ ...	125	4,19 Mars	159
3,19 Beran	125		
3,20 Býk	126	Pseudo-Eratosthenés z Kyrény:	
3,21 Blíženci	127	Zhvězdění	160
3,22 Rak	128	1 Velká medvědice	160
3,23 Lev	128	2 Malá medvědice	160
3,24 Panna	129	3 Drak	160
3,25 Štír	130	4 Klečící	161
3,26 Střelec	130	5 Koruna	161
3,27 Kozoroh	131	6 Hadonoš	162
3,28 Vodnář	132	7 Štír	162
3,29 Ryby	132	8 Arktofylax	162
3,30 Velryba	133	9 Panna	163
3,31 Éridanos	134	10 Blíženci	163

11 Rak, Oslíci a Jesličky	163	40 Cheirón neboli Kentaur	175
12 Lev	164	41 Hydra, Pohár a Havran	176
13 Vozataj, Koza a Kůzlátka	164	42 Prokyón	177
14 Býk a Hyady	165	43 Pět hvězd	177
15 Kéfeus	166	44 Mléčná dráha	177
16 Kassiopeia	166		
17 Andromeda	166	Arátos ze Solů: Jevy na nebi	
18 Kůň	167	(přeložil Radislav Hošek)	178
19 Beran	167		
20 Souhvězdí ve tvaru písmene ‚delta‘ ...	168	Prameny a literatura	198
21 Ryby	168	Edice Hyginovy Astronomie	198
22 Perseus	168	Překlady Hyginovy Astronomie	199
23 Pleias	169	Edice Pseudo-Eratosthenových	
24 Lyra	169	Zhvězdění	200
25 Labuť	170	Ostatní prameny a literatura	200
26 Vodnář	170		
27 Pán neboli Kozoroh	171	Rejstříky	217
28 Střelec	171	Rejstřík mytologických a astronomických	
29 Šíp	171	pojmenování	217
30 Orel	172	Zeměpisný rejstřík	224
31 Delfín	172	Rejstřík autorů a děl	226
32 Órión	173	Česko-latinský slovník souhvězdí	227
33 Pes	173	Latinsko-český slovník souhvězdí	227
34 Zajíc	174	Řecko-český slovník souhvězdí podle	
35 Argó	174	Pseudo-Eratosthena, Hipparcha	
36 Velryba	174	a Aráta	228
37 Éridanos	175	Názvy hvězd podle Pseudo-Eratosthena	229
38 Ryba	175	Názvy planet podle Pseudo-Eratosthena	229
39 Oltář	175		

Poděkování

Velkým díkem jsem zavázána paní profesorce PhDr. Janě Nechutové, CSc., za laskavé poskytnutí reprodukčních práv k tisku českého překladu *Jevů na nebi* Aráta ze Solů, který pořídil její manžel, pan profesor PhDr. Radislav Hošek, CSc. (1922–2005). Vědecká recenzentka PhDr. Irena Zachová přečetla rukopis knihy s pečlivostí a akribií jí vlastní: patří jí za to moje upřímné poděkování.

Práce by nevznikla bez trvalé podpory, pomoci a trpělivosti mé rodiny, manžela Petra a synů Jiřího a Jana.